

Meie igapäevased kaks vihkamisminutit

Margit Sutrop

Demokraatlikes ühiskondades on üheks oluliseks väärtuseks sõnababadus, inimese õigus väljendada oma arvamust ja edastada informatsiooni. Samas ei ole ükski väärtus absoluutne. Sõnavabadusele võib seada piirid, kui see kahjustab teiste inimeste vabadust või kui mingi teine väärtus on ohus. On olukordi, kus tuleb valida erinevate väärtuste vahel, otsustada, milline neist vajab kõige enam kaitset. Toon välja need küsimused, mis vajavad käsitlemist.

- 1) Kas vabadus on absoluutne või on see objektiivne, *prima facie*, esmapilgu väärtus, millele võib kaaluda üles mõni teine väärtus? Vabadus-vastutus, vabadus- sallivus, vabadus-privaatsus, vabadus-turvalisus
- 2) Kelle vabadusest on jutt? Individuaalne vabadus *versus* kollektiivne vabadus.
- 3) Kuidas me otsustame, kui mitu väärtust satuvad konflikti? Mida peaks tegema? Kas tohib piirata vabadust internetikeskkonnas?
- 4) Kas netikommentaaride ja blogijate eetika peaks olema sama mis ajakirjanduseetika. Kas neile avalikku ruumi sisenenud kirjutajatele peaks laienema samasugused reeglid, mis ajakirjanduses sõnavõtjale või avalikult Hyde Parki nurgal avalikule kõnelejale?

Internetiajastu on tekitanud virtuaalse globaalküla, kus kõik on avalik. Küsimus sõnavabadusest on võtnud uue kuju. Mispärast oleme hakanud rääkima sõnavabaduse piiramisest? Muret tekitab solvavate veebikommentaaride rohkus. Mõistan, miks justiitsminister nõuab Eesti solvamis- ja laimutööstuse sulgemist. Samas arvan, et internetikommentaaride ärakeelamine ega toimetamine üksi ei lahenda probleemi, kuivõrd probleemiks on pigem see, miks inimesed selliseid emotsioone tunnevad. Miks on viha eesti inimeste peamiseks emotsiooniks, kui psühholoogid on prototüüpseks pidanud pigem rõõmu? Soovitan kõigil lugeda hoolega George Orwelli raamatut "1984". Orwelli kirjeldatud igapäevased vihkamisminutid meenutavad seda, mis toimub meie internetikommentaariumis. Tema satiir aitab meil aru saada, missuguse jälje võis elu nõukogude okupatsiooni tingimustes inimestele jätta. Keelamine üksi ei aita, sest küsimus on inimeste väärtushinnangutes. Internetikeskkonnas elatakse välja agressiivsust, hirmu, eneseusalduse puudumist, sest seal on võimalus jääda anonüümseks. Nagu Orwell näitab, on vihal omadus levida ka vastu inimese tahtmist. Ühe vihkamine nakatab ka teisi, viha hävitab usalduse ühiskonnas, ent õgib ka vihkajat ennast seestpoolt. Internetikeskkonnas tegutsedes on inimestel raske mõista, missuguseid tundeid tekitame teistes inimestes. Peaksime rohkem mõtlema selle üle, et me ei tohiks teha teistele seda, mida me ei taha, et tehtaks meile endale.